

17.4.2013

kirjaamo@stm.fi

Viite: STM/5021/2012

TERVEYDENHUOLLON AMMATTIHENKILÖN OIKEUS KIELTÄYTYÄ SUORITTAMASTA RASKAUDENKESKEYTYSTÄ

Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi ETENELtä 12.12.2012 lausuntoa liittyen terveydenhuollon ammattihenkilön oikeuteen kieltäytyä suorittamasta raskaudenkeskeytystä. ETENE käsitteli asiaa 30.1.2013 kokouksessaan ja kuuli tuolloin ylilääkäri LKT Os-kari Heikinheimoa. Lisäksi on tarkasteltu terveydenhuoltolakia (1326/2010) ja lakia terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994).

Asiantuntijakuulemisen ja käydyn keskustelun pohjalta ETENE toteaa seuraavaa: Laki raskaudenkeskeyttämisestä (239/1970) on ollut voimassa yli 40 vuotta eikä terveydenhuollon ammattihenkilöillä ole ollut oikeutta kieltäytyä suorittamasta toimenpiteitä vakaumuksensa vuoksi. Jos tällainen oikeus myönnettäisiin, kysymys olisi merkittävästä periaatteellisesta ja myös käytännöllisestä avauksesta. Keskustelu laajenisi väistämättä muihinkin moraalisesti kuormattaviin terveydenhuollon tehtäviin. Raskaudenkeskeytykset eivät ole ainoa voimakkaita tunteita herättävä toimenpide terveydenhuollossa. Jatkuvasti kehittyvä lääketieteellinen teknologia asettaa yhä useammin hoitajan ja lääkärin eettisesti ja moraalisesti vaativiin tilanteisiin.

Perusteiden tällaiselle uudelle oikeudelle pitäisi olla erityisen painavat ja samalla edellytettäisiin myös monia muutoksia nykyiseen toimintatapaan. Olisi luotava velvollisuus ja menettelytapa raportoida vakaumuksensa, jonka perusteella voisi kieltäytyä jostakin Suomessa hyväksytyin terveydenhuollon toimenpiteen suorittamisesta. Samoin tarvittaisiin monia käytännön järjestelyjä, joilla voitaisiin taata kansalaisten oikeuksien toteutuminen suhteessa tarpeen mukaisiin terveystalvelujen saantiin. Erityisen ongelmallisia olisivat tilanteet, joissa ainoa saatavilla oleva lääkäri kieltäytyisi raskaudenkeskeytyksestä vakaumukseensa vedoten raskaana olevan naisen tilanteesta riippumatta. Kuinka silloin voitaisiin taata yhdenvertainen kohtelu ja raskaana olevan naisen tarvitseman hoidon saanti?

Osa myöhäisistä raskaudenkeskeytyksistä tehdään raskaana olevan naisen terveydentilan vakavan vaarantumisen vuoksi. Naisen hengen pelastamiseksi tehtävät raskaudenkeskeytykset, kuten kohdun ulkoisten raskauksien kohdalla, ovat terveydenhuollon etiikan näkökulmasta kestäviä. Jos terveydenhuollon henkilökunta voisi kieltäytyä raskaudenkeskeytyksistä henkilökohtaisen vakaumuksensa perusteella, olisi se ristiriidassa terveydenhuollon perustehtävän kanssa. Jos puolestaan kieltäytyminen voisi olla tapauskohtaista ja perustua raskaudenkeskeyttämisen syihin, syntyy täysin ennakoimattomia tilanteita, joissa potilas joutuu kohtuuttomaan asemaan. Periaatteessa se merkitsisi myös astumista tielle, jossa jokainen terveydenhuollossa toimiva voisi määrittellä oman terveystäytöksensä mukaan hoitoa vaativat tapaukset.

Jokaisella työpaikalla sovitaan työkohteista ja toimintatavoista. Työnantajan ja työntekijän välisellä sopimuksella voidaan työnkuvaa rajata työntekijän toivomalla tavalla, mikäli kaikki lain edellyttämät tehtävät ja toimenpiteet tulevat asianmukaisesti siitä huolimatta suoritetuiksi. Työntekijän yksipuolinen oikeus kieltäytyä terveydenhuollon tehtäväksi laissa määritellyistä toimenpiteistä sen sijaan voisi johtaa potilaan oikeuksien ja pahimmassa tapauksessa terveyden vaarantumiseen.

ETENE toteaa, että raskaudenkeskeytyksien hoitaminen osana terveydenhuoltoa on pelastanut monen naisen hengen. Raskauden keskeyttämiseen päätyminen on asianomaisille henkisesti vaativa ratkaisu. Toimenpiteen laillistaminen ei ole johtanut keskeytysten määrän lisääntymiseen, vaan ehkäisyvalistuksen ja ehkäisyvälineiden saannin avulla on keskeytysten määrä vähentynyt voimakkaasti. ETENE ei näe perustetta sille, että terveydenhuollon ammattihenkilöllä olisi subjektiivinen oikeus kieltäytyä raskaudenkeskeytyksestä vakaumuksensa perusteella. ETENE myös painottaa sitä, että terveydenhuollon ammattihenkilö voi tarvittaessa hakeutua terveydenhuollon sisällä sellaisiin tehtäviin, joiden hän voi kokea vastaavan paremmin omia arvovalintojaan.

Neuvottelukunnan puolesta

Puheenjohtaja

Markku Lehto

Pääsihteeri

Leila Jylhänkangas

Tiedoksi STM/sosiaali- ja terveystieteiden osasto
STM/peruspalveluministeri

